

**ALMANYA VE İNGİLTERE ÖRNEKLERİNDE KORUNAN ALAN
POLİTİKALARI VE PLANLAMASI İLE ORMAN REKREASYON
ALANLARININ YASAL STATÜLERİ VE MEVZUATLARI**

**PROTECTED AREA POLICIES AND PLANNING AND LEGAL STATUS AND
LEGISLATION OF FOREST RECREATION AREAS IN THE EXAMPLES OF
GERMANY AND ENGLAND**

Seyhan Seyhan¹, Öner Demirel²

Özet

Koruma bilincinin dünya üzerinde yayılmaya başlamasıyla birlikte gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke, kendi sınırları içerisinde; hayvan ve bitki varlığını, yaşam alanlarını belirli kıstaslar kapsamında koruyarak hem insan yaşamının hem de doğanın sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için gereken doğa parçalarını "korunan alan" başlığı altında koruma altına almaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, bu alanları ilgili kurum ve kuruluşlarına bağlı olarak yürütmekte, çeşitli politikalar ve planlama yaklaşımları geliştirilmektedir.

Bu çalışmada ise gelişmiş ülkelerden Almanya ve İngiltere örnek olarak seçilerek bu ülkelerin korunan alan politikaları ve planlama yaklaşımlarını ortaya koyacak literatür çalışması yapılmıştır. Aynı zamanda bu iki ülkenin özellikle rekreasyon kullanımına izin veren korunan alanlarını ele alınarak yasal statüleri ve mevzuatları literatür doğrultusunda açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: Orman, rekreasyon, orman rekreasyon alanı, korunan alan, korunan alan planlaması, koruma mevzuatı ve yönetimi.

Abstract

As the awareness of conservation begins to spread around the world, many developed and developing countries are within their borders; it protects the existence of animals and plants, habitats within the scope of certain criteria and protects the nature parts required to ensure the sustainability of both human life and nature under the heading of "protected area". Developed and developing countries carry out these areas depending on their related institutions and organizations, and various policies and planning approaches are developed.

In this study, Germany and Britain from developed countries were selected as examples and literature studies were carried out to reveal the protected area policies and planning approaches of these countries. At the same time, the legal status and regulations of these two countries are explained in line with the literature, especially by addressing the protected areas that allow the use of recreation.

Keywords: Forest, recreation, forest recreation area, protected area, protected area, planning, conservation legislation and management.

¹Res.Assist., Karadeniz Technical University, Faculty of Forestry, seyhanseyhan2@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6046-5024

²PhD, Kırıkkale University, Faculty of Fine Arts, odofo01@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8102-5589

1. GİRİŞ

Doğal ve kültürel mirasların korunmaları konusundaki uluslararası hareketlilik, küresel çevre örgütleri, uluslararası sivil inisiyatiflerle başlayarak ülkesel ölçekte çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel yapılanma statüleri içerisinde olan sivil oluşumlarla ulusal koruma hareketliliğini besleyerek tetiklemiş ve dünya üzerinde korunan alanlar ağını oluşturan bir iradeyi ortaya koymuşlardır. Bu doğrultuda insanlar da doğanın korunması, bozulmaların önlenmesi ve gelecek nesillere aktarılmasına yönelik doğal alanlarda doğayı koruma bilinci oluşmuştur (Yeşil, 2016).

Doğal alanlar, insan etkisinin olmadığı, doğanın kendi yasaları kapsamında bitki ve hayvan varlığının devamının sağlanabildiği alanlardır (Gül, 2000). Geçmişten günümüze kadar insanoğlunun sürekli olarak doğa ile etkileşim içinde olması, doğal alanlarda değişimlere ve bozulmalara neden olmaktadır. Bu bozulma ve gerilemelerin giderilmesine yönelik uzun yıllardan beri dünyada koruma bilincinin gelişmesiyle biyolojik çeşitlilik bakımından büyük bir zenginlik sunan sosyal, kültürel, ekonomik, ekolojik ve rekreasyon özellikleriyle de ön plana çıkan ayrıcalıklı alanların yasal olarak korunmasına yönelik bir süreç başlatılmıştır. (Yeşil, 2016). Başlatılan bu süreçle birlikte, insan yaşamının vazgeçilmez doğal kaynaklarından biri olan orman alanlarının, dünyada yaşamın başlamasıyla birlikte insanların yaşamlarını devam ettirebilme, ihtiyaçlarını karşılayabilme, doğal afetleri önleme ve su kaynaklarını oluşturma gibi fonksiyonlarını ön plana çıkarmak ya da koruma altına almak amacıyla koruma alanı olarak ilan edilmesi ile başlamıştır (Eryılmaz, 1990; Erdönmez, 1997; Velioğlu, 2008).

Dünya’da en önemli doğal kaynaklardan bir tanesi ormanlardır. 19. yy. ikinci yarısına kadar süren sanayi devrimi sonucunda, doğal kaynaklara ve özellikle ormanlara olan talebin yapısında değişiklikler yaşanmıştır. Önceleri sadece odun hammadde kaynağı olarak görülen ormanlar artık hidrolojik, rekreasyon, toprak koruma, karbon depolama gibi ekolojik ve sosyo-kültürel özellikleri ön plana çıkmıştır (OGM, 2015). Doğal kaynakları toplu olarak sunabilen ormanlık alanlar, en elverişli rekreasyonel yaşam çevreleridir. Bu yaşam çevrelerinde hem sahip olunan karakteristik özellikler bakımından hem de sağladığı yararlar bakımından oluşan rekreasyon türü ise “Orman Rekreasyonu” olarak tanımlanmaktadır (Pehlivanoglu, 1987).

Orman içi rekreasyon alanlarının doğal veya yapay bir orman ekosistemi içerisinde varlık alanı bulması ve bu ekosistem sayesinde etkinlik ve etkinlik gruplarının neler olduğuna bakılmaksızın yüksek oranda ziyaretçi çekmesi bu alanların en ayrıt edici özelliğidir (Demirel, 1997). Ayrıca insan-doğa arasında oluşacak ilişkide önemli rol oynayan orman içi rekreasyon alanları buna uyum sağlayacak birçok etkinliği içerisinde barındırmaktadır. Piknik yapmak, kampçılık, yürüyüş yapmak, gezintiler, dinlenmek, benlik kaygısını iyileştirmek, manzara seyretmek, tırmanmak, balıkçılık, yüzmek, doğa ve vahşi hayatı keşfetmek gibi bu etkinlikler; fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan sağladığı işlevlerle bireyleri sağlık ve refah içerisinde tutmaktadır (Güleç, 1983; Ramanpong, et al., 2020). Dünya’da koruma bilincinin hızlıca yayılmasıyla birlikte birçok ülke koruma bilincine yönelik doğa koruma alanlarını, ilgili kuruluşlarına bağlı olarak yürütülmekte ve ilgili yasal statülerle bu düşünce desteklenmektedir. Bu konuya ilişkin örnek olarak Almanya ve İngiltere gibi gelişmiş ülkeler örnek verilerek yasal statüler ve mevzuat ile korunan alan yönetimi ile korunan alan planlamasına yönelik açıklamalar yapılmıştır. Aynı zamanda doğa koruma statülerinden özellikle rekreasyona izin veren statüler açıklanmıştır.

Dünya genelinde doğa koruma bilinci oluşmadan önce bugünkü anlamında kullanılmaya bile bu konu ile ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır. 1084 yılında ise İngiltere Kralı William-I, koruma amacına yönelik bir arazi etüdü çalışmasının yapılmasını emretmiştir. Bu çalışmayı “Domesday Book” başlığıyla İngiltere’nin tamamında; ormanları, balıkçılığı, tarım alanlarını, av rezervlerini, verimli toprak kaynaklarının değişimini içeren, ülkenin de yönetimi ve gelişmesi için gerçekçi bir planlama yapılması için alt yapı oluşturacak nitelikte hazırlatmıştır. 1250 yılında yine İngiltere’de, kartal, doğan, atmaca ve balıkçıl kuşların korunması istenmiştir. 1343 yılında Almanya’nın Dortmund kentinde tarım alanları ve otlakların ağaçlandırılması belirli yasalara bağlanmıştır (Mac Kinnon ve vd., 1986; Yücel, 1995). Bugünkü anlamında doğa koruma düşüncesinin bilinçli olarak ortaya çıkmasının, yasal çerçevede doğa koruma çalışmalarının yapılmasının, korunan alanların ayrılmasının, yasal önlemlerin alınmasının ve konu ile ilgili bilimsel çalışmaların yapılmasının temelleri 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılda atılmıştır (Yücel ve Babuş, 2005; OGM, 2014). Sanayi devrimiyle birlikte diğer konularda olduğu gibi koruma konusunda da oldukça köklü değişimlere yol açarak bugünkü koruma anlayışı ve korunan alan kavramının temellerinin atılmasına neden olmuştur. Koruma anlayışı ile başlayan hareketliliğin sonuç vermesiyle, Avrupa’daki koruma hareketliliği Amerika’dan önce gerçekleşmiştir (Erdönmez, 1997). Bunlardan ilk defa Almanya’nın Bonn kenti çevresindeki Drachenfels Ormanı 1829 yılında, daha sonra da Bohemya kentindeki Kubany Bakır Ormanının bir kısmının 1838 yılında ve Harz bölgesinde Teufelsmauer mıntikasının 1852 yılında koruma altına alınması örnek teşkil etmektedir (İnal, 1949).

1.1. Almanya Örneği

Almanya’da 1799 yılında Humboldt’un “doğa anıtı” kelimesini ortaya koymasından yaklaşık 30 yıl sonra 1802 yılında Bechstein’in bitki ve hayvan türlerini koruma talebi Almanya için doğa koruma adına atılan ilk somut adım olmuştur. Bunu takiben Saksonya eyaletinde ağaçlar koruma altına alınırken Königswinter kenti yakınlarındaki Drachenfels üzerinde, Alman topraklarındaki ilk doğa rezervi oluşturulmuştur (URL-1, 2018).

Almanya’daki doğa koruma kavramının tarihi herhangi bir kökene indirilmemekle birlikte ilk olarak 1871 yılında Alman natüralist Philipp Leopold Martin tarafından “Alman Reich (Devlet) ve Uluslararası Hayvan Koruma” isimli çalışmasında kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır (URL-2, 2018). Aynı zamanda estetik şehirciliğin, köy kültürünün ve güzel sanatların, medeniyetin teknik anlamda ilerlemesine karşılık Almanya’da gerilemekte olmasına üzülen sanatkar ve müzisyen Rudorff, bu gerilemenin halk ve toprak arasındaki bağın gündün güne kopmasına ve doğal manzaraların bozulmasına sebep olduğunu açıklayarak bunun üzerine 1897 yılında ülkenin korunması için bitki ve hayvanların, doğal manzaranın korunması gerektiğini vurgulamış ve 1904 yılında “Memleketi Koruma Birliği’ni (Heimatschutz)” kurmuştur.

Sanayileşme hareketlerinin sonuçlanmasıyla birlikte ilk kez doğa koruma ve bakımı için önlemler 1900’lü yıllarda Bavyera’da başladı. 1906 yılında Bavyera’da devlet tarafından “Tabiatı Bakım Komisyonu” ismiyle resmi bir kurum kurulmuştur. Bu durum Almanya ile başlayan Avrupa’daki Doğa Koruma adına yapılan ilk hareketlenme olarak görülebilir (İnal, 1949). 1935 yılında “İmparatorluk Doğa Koruma Yasası” ile imparatorluk genelinde yasal bir düzenleme yapılarak doğa korumanın yasal çerçevesi ilk kez ortaya koyulmuştur (URL-3, 2018). Almanya’da yasal olarak belirli statülere ayrılan doğa koruma alanları, “Federal Doğa Koruma Yasası (BNatSchG)”, “Su Kaynakları Yasası (WHG)” ve “Federal Orman Yasası (BWaldG)” gibi yasalarla tanımlanmıştır (URL-4, 2018). Bu yasalar incelendiğinde her bir yasa, korunan alan olarak belirledikleri doğa ve peyzaj parçalarını belirli bir statü altına almıştır. Bu konuya ilişkin çıkarılan ilk yasa, Federal Hukuk Gazetesinde 1976 yılında yayınlanan 147 sayılı “Federal Doğa Koruma

Yasası (BNatSchG)'dir. Bu yasanın Dördüncü Bölümü'ndeki 12.maddesi'nde, doğa ve peyzaj parçalarını; Doğa Rezervi, Milli Park, Peyzaj Koruma Alanı, Doğal Park, Doğal Anıt ve Peyzaj Koruma Birimleri olmak üzere 6 farklı koruma alanı olarak tanımlamıştır. Bu madde aynı zamanda koruma amacını, amaca ulaşmak için gerekli teklifleri ve yasakları, gerektiğinde bu amaç için gerekli bakım ve geliştirme önlemlerini de belirlemektedir (BNatSchG, 1976).

2009 yılında düzenlenerek Federal Hukuk Gazetesi'nde yayınlanan 51 sayılı "Federal Doğa Koruma Yasası (BNatSchG)" nın dördüncü bölümünün birinci kısmındaki 20.maddesi ile 1976 yılında tanımlanmış koruma alanlarına ek olarak "Biyosfer Rezervi" alanı eklenmiştir. Böylece Almanya için 7 doğa koruma alan statüsü belirlenerek yasa dâhilinde bu alanların koruma ve kullanımı açısından nasıl değerlendirmesi gerektiği farklı maddeler altında başlıklarla açıklanmıştır (BNatSchG, 2009).

2009 yılında yayınlanan Federal Doğa Koruma Yasası üzerinde çağdaş düzeyde düzenlemeler yapılarak 2017 yılında tekrar yayınlanmıştır. Bu yeni düzenleme ile doğa koruma alanları sekiz statü altında tanımlanmıştır. Bu sekiz statü içerisinde özellikle rekreasyon kullanımına imkan veren alanlar hakkında genel bilgi aşağıda açıklanmıştır (BNatSchG, 2017; URL-5, 2018).

1. Doğa Koruma Alanları

2. Milli Parklar ve Ulusal Doğa Anıtı

3. Biyosfer Rezervleri

4. Peyzaj Koruma Birimleri

5. Peyzaj Koruma Alanları: Ekosistemin ve hizmetlerinin işleyişini sürdürmek, geliştirmek veya restore etmek için peyzaj koruma alanları, Federal Doğa Koruma Yasasının 26. maddesi uyarınca oluşturulur. Bunlar genellikle rekreasyona ayrılmış önemli geniş alanlardır.

6. Doğa Parkları: Federal Doğa Koruma Yasası'nın 27.maddesine göre geliştirilip yönetilen ve büyük ölçüde peyzaj koruma alanları veya doğa koruma alanlarından oluşan büyüklükteki alanlardır. Peyzaj varlıklarından dolayı ve sürdürülebilir turizmi teşvik etmek için çaba sarf edilen alanlar olup, bölge planlamasının gerekliliklerine uygun olarak rekreasyon amaçlı alanlardır. Çeşitli kullanımlarla ve peyzajın sahip olduğu tür ve biyotop çeşitliliğiyle karakterize edilen peyzajların korunması, geliştirilmesi veya restorasyonuna hizmet eder. Sürdürülebilir çevre dostu arazi kullanımına yönelik alanlardır.

7. Federal Orman Yasası'nın 30. Maddesi kapsamında özel olarak Korunan Habitatlar

8. Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar: Federal Orman Yasası ise, ormanlardan ekonomik fayda, hava, su kaynakları ve toprak verimliliği, peyzaj, tarım, altyapı, rekreasyon, nüfusu korumak ve gerektiğinde artırmak, uzun vadede uygun yönetimini sağlamak, ormancılığı tanıtmak ve genel halkın çıkarları ile orman sahiplerinin çıkarları arasında bir denge kurmak için çıkarılan bir yasadır. Federal Hukuk Gazetesi'nde 1975 yılında yayınlanan Federal Orman Yasası'nda doğa koruma alanlarına ilişkin olarak 12. maddesinde koruma ormanı, 13.maddesinde ise orman rekreasyonu başlıkları altında açıklamalar yaparak iki doğa koruma alanını tanımlamıştır (BWaldG, 1975). Böylece koruma alanları ile ilgili Federal Doğa Koruma Yasası'ndan önce bir adım atılmıştır.

1985 yılında tekrar düzenlenerek yürürlüğü koyulan yasada doğa koruma ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. 1975 yılındaki yayınlanan yasada düzenlemeler yapılarak 2017 yılında bu yasa tekrar yayınlanmıştır. Bu yasanın 13.maddesine göre; ormanlar, halkın refahını sağlamak,

ormanları rekreasyon amacıyla korumak, beslenmek veya peyzajını düzenlemek için gerektiğinde bir rekreasyon ormanı olarak ilan edilebilmektedir. Yine aynı yasanın 14.Maddesi'ne göre ormanın rekreasyon amaçlı kullanılmasına izin verilmektedir. Bu alanlar daha çok yaşlı ağaçlar ve yoğun yol ağları (bisiklet, yürüyüş yolları) ile karakterize edilir. Genellikle rekreasyon altyapısında doğal yollar, oyun alanları ve depolama alanları, sabit spor malzemeleri, spor parkurları, çocuk oyun alanları, küçük kulübeler, hayvan sığınakları ve kültürel unsurlar bulunmaktadır (Demirayak, 2006). Çağdaş düzeyde yapılan son düzenleme ile aşağıda doğa koruma statüleri ve özellikle rekreasyon kullanımına ilişkin bilgiler verilmiştir (BWaldG, 2017). Federal Orman Yasası'ndaki doğa koruma alan statüleri şu şekildedir;

1. Koruma Ormanı

2. Orman Rekreasyonu: 13. Maddesine göre ormanları muhafaza etmek ve korumak şartıyla kamu yararı adına ormanlar, rekreasyon alanı olarak kullanılabilir. Daha çok yaşlı ağaçlar ve yoğun yol ağları (bisiklet, yürüyüş yolları) ile karakterize edilir. Genellikle rekreasyon altyapısında doğal yollar, oyun alanları ve depolama alanları, sabit spor malzemeleri, spor parkurları, çocuk oyun alanları, küçük kulübeler, hayvan sığınakları ve kültürel unsurlar bulunmaktadır.

Almanya'da toplam doğa koruma alanlarının sayısı 22,896'dır. Bu alanlar içerisinde ormanlık alanlar, Almanya'da yoğun olarak kullanılan en önemli rekreasyon alanıdır. Özellikle kentlerde ve köylerde bireylerin fiziksel ve psikolojik açıdan yenilenmesinde önemli bir rol oynayan rekreasyon alanları, boş zaman ve spor için de ayrıca yoğun olarak kullanılmaktadır. Almanların yaklaşık yüzde 70'i, belirlenen rekreasyon alanlarının dışında bile rekreasyon amaçlı ormanları düzenli olarak kullanmaktadır (Waldbericht der Bundesregierung, 2017).

Almanya'nın Federal Doğa Koruma Yasası ve Federal Orman Yasası ile ortaya konulan doğa koruma statüleri içerisinde rekreasyon kullanımına olanak veren alanlar Peyzaj Koruma Alanları, Doğa Parkları ve Orman Rekreasyon Alanlarıdır. Bunlardan Peyzaj Koruma Alanlarının sayısı 8755 (UNEP-WCMC, 2018) iken Doğa Parklarının sayısı ise 105'dir (URL-6, 2018).

Almanya'da doğa koruma statüleri kapsamında rekreasyon amaçlı kullanılan bazı ormanlık alanları aşağıda örnek olarak gösterilmiştir.

Şekil 1. Barnim Doğa Parkı (URL-7, 2021)

Şekil 2. Stadtwald Augsburg'ın Rekreasyon Ormanı (URL-8, 2018)

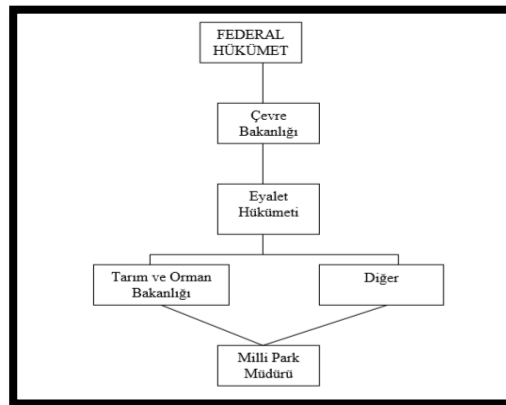
1.1.1. Almanya Örneği/Korunan Alan Yönetim Planlaması

Almanya'da doğa korumanın yasal çerçevesini çizen ilk "İmparatorluk Doğa Koruma Yasası" 1935 yılında yürürlüğe girmiştir. 1976 yılında çıkarılan "Federal Doğa Koruma Yasası" çağdaş düzeyde doğa koruma kavramı geliştirmiştir. Bu kanun, türlerin, ekosistemlerin, habitatların ve peyzajların korunmasını da teminat altına alan farklı tarihlerde (1998, 2009, 2010) yapılan güncelleştirmelerle 2013 tarihinde son halini almıştır. Almanya'da korunan alanların ülke yüzölçümüne oranı %15,59 gibi oldukça yüksek bir orandır. Almanya'da altı değişik koruma statüsü bulunmaktadır. Bunlar; Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Anıtı, Biyosfer Rezerv Alanları ve Peyzaj Koruma Bölgeleri'dir.

Almanya'daki milli parkların tamamına yakını biyolojik niteliği ağır basan milli parklar olup, içerisinde yerleşim alanları bulunmamaktadır. Milli park içinde değişik koruma statüleri de bulunmakta olup milli parklar çoğunlukla tabiat parkları, biyosfer rezerv alanları veya diğer koruma statüleri çemberinin içinde yer almaktadır.

Almanya'da federal bir yönetim sistemi bulunmaktadır. Söz konusu sistem koruma alanları yönetimine de yansımıştır. Üst düzeyde Çevre Bakanlığına bağlı olan koruma alanları, federal düzeyde farklı bakanlıkların sorumluluğunda yer almaktadır. Bazı eyaletlerde Tarım ve Orman Bakanlığına, bazı eyaletlerde ise farklı bir bakanlığa bağlı olabilmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Almanya'daki Milli Park İdaresi Yönetim Şeması

Kaynak: (Arda, 2003)

Almanya'daki korunan alan yönetiminden sorumlu birimler, Türkiye'dekilere oranla daha özerk bir yapı göstermektedirler. Almanya'da her bir koruma alanı için gerekli olan bütçe, Federal Hükümetlerin ilgili bakanlıkları tarafından karşılanmaktadır.

Almanya'da yönetim planları etkili olmakla birlikte zorunlu olmasının yanı sıra bağımsız bir hukuk kurumu anlamında bir plan olarak yasal niteliklerine göre sınıflandırılmış, doğa koruma ve peyzaj yönetiminin mekansal bir planlamasıdır. Yönetim planı genel olarak bağlayıcı bir düzenleme içermez, ancak kendi gelecekteki davranışını kendisinin belirlemesi anlamında iç planlamadır. Yönetim planının hazırlanması ve güncellenmesi, Federal Doğa Koruma Bürosunun sorumluluğu altındadır. Federal Doğa Koruma Bürosunun temel görevleri, korunan varlıkların koruma durumunun değerlendirilmesini ve bazı bozulmalara karşı duyarlılıklarını ve korunan alanlar üzerindeki yönetmelikte belirtilen koruma hedeflerinin belirtilmesini içermektedir (Gorte and Cody, 1995).

Almanya'da 1976 yılında çıkarılan Federal Doğa Koruma Yasası ile peyzaj planlama ülke çapında tanıtılmıştır. Bu doğa koruma ve peyzaj yönetimi için merkezi planlama aracıdır. Peyzaj planlaması ile formüle edilen spesifik hedefler, gereksinimler ve önlemler, doğa koruma kurumlarına, binaların mekansal planlamasından sorumlu kuruluşlara, uzman idarelere, belediyelere, derneklere, aynı zamanda dolaylı olarak kullanıcılarına ve vatandaşlara yöneliktir. Peyzaj planlamasının içeriği, kararlarının planlama alanındaki doğayı ve peyzajı etkileyebileceği tüm planlama ve idari prosedürlerde dikkate alınmalıdır. Sürdürülebilir kalkınma ve planlama gereksinimlerini karşılamak için, doğanın korunması ve peyzaj koruma endişelerini genel mekansal planlamaya ve uzman planlamaya giderek daha başarılı bir şekilde entegre etmek gerekmektedir (Demirel, 2005) Doğa koruma alanlarına ve peyzaj planlamaya yönelik yapılan planlama adımları 5 temel başlık altında ele alınmıştır (Foresta, 2011) Bunlar;

1. Çalışma alanı üzerinde sorunun belirlenmesi

- Ekolojik sorunlar; arazi kullanımı üzerindeki istekler sonucunda ortaya çıkmaktadır.
- Hedeflerin belirlenmesi
- Planlamanın hayata geçirilebilmesi için gerekli şartlar, plansal öncelikler

2. Arazi yapısı ve dinamiğinde ortaya çıkabilecek ekolojik sorunları belirlemeye yönelik amaçlanmış bilgi toplama çalışmalarının yapılması ve bunların yorumlanması

Bu adımda, alanın içerdiği doğal fonksiyon özellikleri, hassasiyetleri, kapasitesi ve alanın kullanımından kaynaklı baskılar konu olarak ele alınır.

3. Amaçların doğa koruma ve peyzaj düzenlenmesi açısından belirlenmesi

Bu adımın konusu ise gelişim amaçları, amaçların konsepti, türleri, tartışmalarını önleyecek diğer alternatif çözümlerin araştırılmasıdır.

4. Peyzaj planlama faaliyetlerinin programlanmasının farklı ölçekteki yönetim alanlarına uygulanması (Önlemler Katalogu)

- Peyzaj Programı (Eyalet)
- Peyzaj Çerçeve Planı (İl)
- Peyzaj Planı (İlçe)

5. Planlamanın Hayata Geçirilmesi

Bu adımda diğer soyut bilgilerin bulunduğu ilgili alanlarda yer alan uzmanlar arasında çakışan planlama konularına ilişkin karşılıklı görüşme yapılmaktadır. Çakışmalar sonucunda ortaya çıkan ekolojik-biyolojik-sosyal çatışmaların çözülmesi, zararlara karşılık alternatif çözümler üretmek, alan kullanımlarının yeniden düzenlenmesi, planlama süreci içerisinde ortak çalışma gruplarının oluşturulması, katılımı sağlama ve kamuoyuna gidilerek yapılan planlamanın hayata geçirilmesi için gerekli faaliyetleri içermektedir.

- Önlemlerin uygulamaya geçirilmesindeki mekanizmalar;
- Yerel yönetimler
- Kurumsal yönetimler
- Doğa koruma kurumu
- Peyzaj ve doğa koruma alanındaki sivil toplum inisiyatifleri
- Kamu özel araçları
- Yapılan uygulamadaki başarıların kontrolü edilmesi

1.2. İngiltere Örneği

İngiltere’de 18.ve 19. yüzyıllarda belli sayıda korunan alan kurulduğunu ve bunların özünde, üst tabakaların avcılığı için yaban hayvanlarının korunması amacının bulunduğu belirtilmektedir.

İngiltere’de doğa koruma tarihi, ülke sakinleri, sporcular, günlük turistler, ülke ve kasaba planlayıcıları ve bazen de korumacılar tarafından şekillenmiştir (Evans, 2003). Doğa korumaya yönelik kamu menfaatinin kökenleri, 19 yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Wordsworth’un Göller Bölgesi için “Her insanın, algılayacağı bir göze ve zevk alabileceği bir kalbe sahip olduğu bir hak ve menfaatin sahip olduğu bir tür ulusal mülkiyet” konusunda yazdığı yazı etkili olmuştur. Sistemik olarak bakıldığında doğa koruma çabaları, 19. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. İlk olarak 1872 yılında “Yabani Kuşlar Koruma Yasası (Wild Birds Protection Act)” ve peyzaj da dahil olmak üzere tarihi öneme sahip anıtlara dikkat çekmek için “1882 Antik Anıtlar Yasası (Ancient Monuments Act)” gibi yasalar ile koruma mevzuatı oluşturulmuştur. Ayrıca tarihi ilgi ve doğal güzellikteki yerler için ulusal güvenin yaratılması gibi özel çabalar da bulunmaktadır. Özellikle, Göller Bölgesinin bir vekili ve tecrübeli kırsal planlamacı olan Canon Hardwick Rawnsley’in Manchester Kenti Thirmere Derneği’ne karşılık olarak Göl Bölgesi Savunma Derneği’ni 1876’da kurması bu özel çabalardan bir tanesidir (URL-9, 2018).

1919’da ise İngiltere’de ormanların korunması için kapsamlı orman yasaları çıkarılmıştır. İngiltere’de halen 14 adet milli park bulunmaktadır. Yasal açıdan doğa koruma, İngiltere’de ulusal bir strateji olarak 1947 yılında (Ratcliffe, 2011) başlayıp 1949’dan bu zamana kadar değişen bazı hükümlerle yürürlüğü devam etmektedir. Büyük Britanya Adası’nda 1949 yılında Kabul edilen Milli Parklar ve Kırsal Alanlar Yasası ile Milli Parklar Komisyonu kurulmuştur.

1949 yılında ilan edilen “Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası”, Milli Parklar ve Milli Parklar Komisyonu kurulması için gerekli hükümleri içermektedir. Ayrıca bu yasa, doğa rezervlerinin kurulması ve bakımı için doğa koruma kurumları ile yerel yönetimlerin yetkilerini görüşmek, kamu yollarının kayıt altına alınması, oluşturulması, bakımı, iyileştirilmesi ve erişimin sağlanması ve yol hakları ile ilgili kanunun değiştirilmesi için daha fazla hüküm hazırlamak, doğal güzelliğin korunması, geliştirilmesi ve yukarıda belirtilen amaçlarla bağlantılı konularda daha fazla

yetki vermek için oluşturulmuş bir yasadır (UK Public General Acts, 1949). Ayrıca bu yasa, İngiltere ve Galler'deki Ulusal Parklar ve Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanların oluşturulmasına yönelik bir çerçeve sağlamış ve aynı zamanda kamu haklarına ve açık arazilere erişim haklarına da hitap etmiştir. Yasa, Milli Parklar, Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanlar, Ulusal Doğa Rezervleri ve Özel Bilimsel İlgi Alanları gibi doğa koruma alanlarının nasıl belirlenebileceğini ortaya koymaktadır. İngiltere'nin ilk 10 Milli Parkı, çoğunlukla "Kalitesiz Tarım Yaylası Yasası" altında 1950'lerde belirlendi. 1951 yılında Peak Bölgesi Milli Parkının ilan edilmesiyle başlamış, on yılın sonunda Göller Bölgesi, Snowdonia, Dartmoor, Pembrokeshire Sahili, North York Moors, Yorkshire Dales, Exmoor, Northumberland ve Brecon Beacons Milli Parkları kurulmuştur (URL-10, 2018). İngiltere ve Galler'de Milli Parklar ve Olağanüstü Doğal Güzelliklere Sahip Alanlar, 1949'da ilan edilen "Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası" altında belirlenmiştir.

Şekil 4. Peak Bölgesi Milli Parkı (URL-11, 2021)

Şekil 5. Göl Bölgesi Milli Parkı (URL-12, 2018)

1968 yılında çıkarılan bir yasa ile Milli Parklar Komisyonu, **Kırsal Alanlar Komisyonu (Countryside Commission)**'na çevrilmiş ve etkinlik alanları genişletilmiştir. İngiliz Milli Parkçılığının ilginç yanı kapsadığı alanların %75'ten fazlasının özel mülkiyete ait olmasıdır. İngiliz Milli Parkları içinde çiftlikler, tarım alanları, köyler ve kasabalar bulunmaktadır. Bu nedenle milli parkların korunmaları ve yönetimi özel arazi sahipleri ile yapılan çeşitli sözleşme ve anlaşmalarla olmaktadır. Her milli park idaresi 5'er yıllık yönetim planlarını kendileri yapıp Çevre Bakanlığı'nın onayını almak zorundadır.

Kırsal Alanlar Komisyonu'nun Etkinlik Alanları

Milli Parklar, Üstün Doğal Güzelliklere Sahip Alanlar, Kırsal Parklar, Piknik Alanları, Miras Kıyıları

Büyük Britanya'da Kırsal Alanlar Komisyonu'ndan ayrı olarak Doğal alanların korunmasıyla ilgili bir diğer kuruluş ise **Doğa Koruma Konseyi (Nature Conservancy Council)**'dir.

Doğa Koruma Konseyi'nin Etkinlik Alanları

Doğa Rezervleri, Bilimsel Özel İlgi Alanları

Bu alanların ortalama %30'unun mülkiyeti Doğa Koruma Konseyi'ne aittir. Geri kalan alanlar için ise ya kiralama ya da arazi sahipleriyle özel anlaşma yapılmaktadır. Yukarıda verilenlerin dışında ayrıca Büyük Britanya'da **Ormancılık Komisyonu'nun** etki alanına giren **Orman Parkları** bulunmaktadır.

İngiltere'nin korunan alanları, çevresel, tarihi veya kültürel değerleri nedeniyle korunması gereken alanlardır. Koruma yöntemleri ve amaçları, kaynağın doğasına ve önemine bağlı olarak

değişmektedir. Koruma, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleşmektedir. Mevzuat, uluslararası antlaşma tarafından desteklenirken koruma statülerinin belirlenmesinde farklı yasalar ortaya çıkmıştır (URL-13, 2018). Bunlar;

- 16 Aralık 1949 Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası
- 3 Temmuz 1968 Kırsal Alan Yasası
- 30 Ekim 1981 Yaban Hayatı ve Kırsal Alan Yasası
- 19 Temmuz 1995 Çevre Yasası
- 30 Kasım 2000 Kırsal ve Yol Hakları Yasası
- 30 Mart 2006 Doğal Çevre ve Kırsal Topluluklar Yasası
- 12 Kasım 2009 Deniz ve Kıyı Erişim Yasası
- 10 Mart 2010 Deniz (İskoçya) Yasası

İngiltere Ortak Doğa Koruma Komitesi (JNCC), koruma statüleri konularında yaptığı çalışmalarla ayrıca Uluslararası sözleşmeler ve Avrupa direktiflerine esas olarak Ramsar siteleri, Natura 2000 Avrupa Birliği Uluslararası Ekolojik Ağı (Yabani Kuş Direktifi- Yaban Hayatı Direktifi/SPA-SAC) kapsamında belirlenen koruma statüleri ile İngiltere, Denizaşırı bölgelerinin doğa koruma alanlarının harmanlanmasından oluşan bir sisteme sahiptir. Bununla birlikte, İngiltere’de bir dizi diğer uluslararası, ulusal doğa koruma ve peyzaj tanımları bulunmaktadır. İngiltere’nin doğa koruma statüleri ulusal, bölgesel ve uluslararası olmak üzere aşağıda başlıklar halinde belirlenmiştir (URL-14, 2018; URL-15, 2018; UNEP-WCMC, 2018).

• Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanlar (AONBs): Milli parklara benzer gelişim göstererek korunma seviyelerini ortaya koymaktadır. Ancak milli parklardan farklı olarak sorumlu organların kendi planlama güçleri yoktur ve geniş açık hava rekreasyonu için daha sınırlı fırsatlar sunmaktadır (URL-15, 2018).

• Özel Koruma Alanları (AoSP) (İngiltere ve Galler) ve Yaban Hayatı Sığınakları (Kuzey İrlanda’da)

• Yerel Doğa Rezervleri (LNRs) (İngiltere, İskoçya ve Galler) / Yerel Yönetim Doğa Rezervleri (LANRs) (Kuzey İrlanda)

- Deniz Koruma Bölgeleri (MCZs)
- Deniz Korunan Alanları (MPAs)
- Deniz Doğa Rezervleri (MNRs)
- Miras Sahil Alanları

• Ulusal Doğa Rezervleri (NNRs): Habitatlarını korumak veya içerisinde temsil edilen habitat topluluklarının ve türlerin bilimsel açıdan çalışması için özel fırsatlar sağlamak için yönetilirler. Buna ek olarak, doğal mirasın korunması şartıyla ve koruma amacına uyumlu halkın rekreasyonunu sağlamak için yönetilebilirler.

- Ulusal Doğa Koruma Alanları
- Ulusal Manzara Alanları
- Doğa Koruma Alanları

- Bölge Parkı
- Gönüllü Rezerv Alanları
- Yabanıl Rezerv Alanları

• Milli Parklar: Milli Parklar, İngiltere'nin korunmuş ilk koruma alanıdır ve yönetimin uyguladığı politikalarında doğal güzelliğinin korunmasının ve geliştirilmesinin hayati önemi vurgulanmıştır. İngiltere'de gerçek yabanıl bir alan kalmamasına rağmen, Milli Parklar nispeten vahşi, açık ve bozulmamış kalan geniş ve açık hava rekreasyonu için fırsatlar sunan alanlardır. 1932'den itibaren, ulusal planlamanın çiftçilik, ormancılık ve rekreasyon alanlarını ayırmasına izin vermek için yasalar çıkarıldı ve en kullanışlı kırsal alanın tamamen yapılaşmaya izin verilmemesine veya bozulmamasına dikkat edildi (URL-16, 2018)

- Natura 2000 (Avrupa Ekolojik Ağı) Alanları
- Ramsar Siteleri
- Özel Bilimsel İlgi Alanları (SSSI) (İngiltere, İskoçya ve Galler) ve Özel Bilimsel İlgi Alanları (ASSI) (Kuzey İrlanda)
- Özel İlgi Alanları (SSI) (Jersey) ve Özel İlgi Alanları (PSSI)(Jersey)
- Yaban Hayatı Direktifi (SAC) ve Kamu Koruma Siteleri (SCI)
- Yabani Kuş Direktifi (SPA)
- Önemli Yaşam Alanı (Habitat Direktifi)
- Dünya Miras Siteleri
- Biyosfer Rezervleri
- Jeolojik Koruma İnceleme siteleri (İngiltere, İskoçya, Galler) ve Yer Bilimi Koruma İnceleme Siteleri (Kuzey İrlanda)
- Jeoparklar
- UNESCO-MAB Biyosfer Koruma Alanı

• Ormanlık Alan Parkları/Orman Parkları: Ormanlık Alan Parkları, Orman Parklarına benzer, ancak daha küçük ölçeklidir ve yerleşim merkezine yakındır. Orman Parkları, Orman Tabiatı Koruma Alanları veya Ormanlık Alan Parkları, öncelikli olarak rekreasyon amaçlı olarak İngiltere Ormancılık Komisyonu, İskoçya Orman Komisyonu ve Galler Doğal Kaynakları tarafından belirlenmekte ve yönetilmektedir (URL-33, 2018). İngiltere ve Galler'de, neredeyse bütün devlete ait ormanlık alanlar, 2000 yılında çıkarılan "Kırsal ve Haklar Yasası" kapsamında halka açık erişim için tahsis edilmiştir. Kamu haklarına ek olarak Kamu mülkiyetindeki neredeyse tüm ormanlık alanlar ve diğer korunan alanların yaklaşık %30'u, yasal ve izinli girişe ek olarak halkın erişimine ve eğlencesi için özel bir hükümlerle ayrılmıştır. İngiltere gibi yoğun nüfuslu kentlerde ve kasabalarda yaşayan insanların yaklaşık %90'ı, ormanların ve ormanlık alanların rekreasyon amaçlı avantajlarından faydalanmaktadır. Ormanlar, hem fiziksel etkinliklerin yapılabilmesine fırsat tanınmasıyla hem de modern yaşamın baskılarından kurtulmayı sağlayarak toplumun sağlığını iyileştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda ağaçlar ve ormanlık alanlar, rekreasyon ve öğrenme için hayati bir kaynak sağlar ve sosyal uyum, sağlık ve rehabilitasyona katkıda bulunur (The Uk Forestry Standard, 2017).

Şekil 6. Bedgebury Ulusal Çam Alanı ve Ormanı (URL-17, 2018)

Şekil 7. Bellever Ormanı (URL-18, 2018)

İngiltere yüzölçümünün %2,2'sini (2,938 km²) kaplayan 11,684 adet korunan alan bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında korunan alanların %59'u kırsal, %41'i ise kentsel alanda bulunmaktadır. Aynı zamanda %39,03'ü karasal korunan alan iken, %61,49'ı ise deniz korunan alanlarıdır. Bütün bu korunan alanların içerisinde rekreasyon kullanımına izin veren koruma alanları Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanlar, Milli Parklar, Ulusal Doğa Rezervleri ve Ormanlık Parklar / Orman Parkları'dır. Ülke genelinde Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanların sayısı 38, Milli Parkların sayısı 15, Ulusal Doğa Rezervleri alanlarının sayısı ise 364'dür (URL-19, 2018).

1.2.1. İngiltere Örneği/Korunan Alan Yönetim Planlaması

İngiltere'de yönetim planları için birçok tanım bulunmaktadır. Temel olarak, genel planlama, disiplinin alt kümesidir. 20.yüzyılın ortalarından bu zamana kadar gelişmiş dünyanın bazı bölgelerinde korunan alanlara uygulanmıştır. Bir alanın bugün ve gelecekte nasıl yönetilmesi gerektiğine ilişkin olarak yöneticilere ve diğer ilgili taraflara rehberlik etmek için bir araçtır. Bir yönetim aracı olarak planlama, korunan alan yöneticilerinin korunan alanın görevlerini yerine getirmelerine yönelik tanımlamaları ve sonra da görevlerini yerine getirmelerine yardımcı olmaktadır. Yönetim planlaması bir süreçtir. Yönetim Planı tüm korunan alanı kapsamalıdır. Yönetim tarafından neyin başarılacağı ve alınan yönetim kararlarının ardındaki mantık hakkında bilgi içermelidir (Thomas and Middleton, 2003). İyi bir yönetim planı şöyle olmalıdır (Clarke and Mount, 1998);

1. Açık ve erişilebilir: kişiler tarafından kolay olarak okunabilen ve kişiye iyi sunulmuş olmasıdır.
2. Kısa ve kapsamlı: gerektiğinden fazla uzun olmamalı, işlevini yerine getirecek kadar bilgiye sahip olmalıdır.
3. Doğru ve nesnel: bugüne kadar yapılan muhtemel büyük hatalar veya ifadeler olmadan, tüm kararların kriterleri ile açıkça açıklanmalıdır.

4. Sistematik ve mantıksal: sitenin değerlendirmesinden türetilen yönetim politikaları ve tüm teklifler için verilen açık bir gerekçe vardır.

5. Kabul edilebilir ve motive edici: Siteye ilgi duyan ve duygusal bağlılığı olan herkes için kabul edilebilir seviyede ve motive edici olmalıdır.

6. Kesin ve pratik: net hedeflerle birlikte bunları başarmak için gerçekçi yöntemler ve izlenmesi istenen sonuçlarla sonuçlanmalıdır.

7. Odaklanmış ve etkili: Site yönetimi için bir araç olarak amacını yerine getirmek, kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak ve yasal veya diğer yükümlülükleri yerine getirmelidir.

2. SONUÇ

Korunan alanların klasik ve merkeziyetçi yaklaşımlar yerine etkin, bütüncül ve uygulanabilir bir anlayışla planlanması ve yönetilmesi gerekliliğinin gündeme gelmesiyle birlikte “katılımcılık”, “katılımcı yaklaşım” ve “katılımcı yönetim planları” gibi kavramlar artık planlama ve yönetim literatürüne girmiştir. Avrupa Birliği Habitat Direktifleri ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi doğrultusunda ilgi gruplarının planlamanın ilk aşamasından son aşamasına kadar katılımın temel bir yaklaşım olarak kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır (Düzgüneş ve Demirel, 2018). Bu çalışmalarda üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri ile yerel yönetimlerin ve halkın katılımının sağlanması da büyük önem arz etmektedir.

Bu bağlamda diğer öneri ise yapılacak kurumsal değişikliklerin uzun vadeli çözüm oluşturacak ve küresel gelişmelere uyumlu olarak yapılmasına yönelik kapsamlı bir çalışma doğrultusunda şekillendirilmesidir. Almanya ve İngiltere örnekleri dikkate alındığında Türkiye’de rekreasyonel ve turistik kullanımların ön planda olduğu koruma statülerinin sayısal değerlerine bakıldığında, orman içi rekreasyon alanlarının diğer koruma statülerine göre hem sayı olarak hem de kapladığı alan bakımından yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, bu alanlara yönelik yapılacak kapsamlı ve bütünlük planlama çalışmalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Türkiye’de koruma politikalarının oluşturulmasında katılımcı bir yaklaşımla çok farklı kaynak değerlerine sahip korunan alanlarda farklı disiplinlerin ilgi alanlarına giren bölümlerin ortak akılla ele alınarak değerlendirilmesi ile mevzuata taşıyacak düzenlemelerin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda ülkemiz korunan alan mevzuatında eksikliği hissedilen sorunlar olarak özellikle korunan alanların rekreasyon amaçlı olarak kullanılan bölümleri olan orman içi rekreasyon alanlarına yönelik planlama yöntem önerilerini içeren metodolojik kurgunun yönetim planı temelinde ele alınması ve katılımcı planlama yaklaşımıyla şekillendirilmesi ile her geçen gün yoğun insan kullanımlarına sahne olan bu alanlardaki bozulmaların önüne geçilerek korunmalarına katkı sağlayacak bir çözüm olacaktır.

Dipnot: Bu yayın Prof. Dr. Öner Demirel’in danışmanlığında Arş. Gör. Seyhan SEYHAN tarafından hazırlanan “Orman Rekreasyon Alanlarında Hukuki, Yönetimsel ve Planlama Yaklaşımları” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KAYNAKÇA

Arda, S.S., (2003). *Türkiye’de doğa koruma alanı uygulamaları ve Avrupa Birliği Mevzuatı ile karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

BNatSchG, (1976). Bundesnaturschutzgesetz (Federal Doğa Koruma Yasası).

BNatSchG, (2009). Bundesnaturschutzgesetz (Federal Doğa Koruma Yasası).

BNatSchG, (2017). Bundesnaturschutzgesetz (Federal Doğa Koruma Yasası).

- BWaldG, (2017). Drittes Gesetz zur Änderung des Bundeswaldgesetzes (Federal Orman Yasasını değiştiren üçüncü yasa).
- BWaldG, (1975). Bundeswaldgesetz (Federal Orman Yasası).
- Clarke, R., Mount, D., (1998). *Management plans and planning: a guide. countryside commission*, Cheltenham, UK.
- Demirayak, F., (2006). *Türkiye’de korunan alanlar için yeni bir yaklaşım ortaklaşa yönetim*, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö., (1997). *Çoruh Havzası (Yusufeli Kesimi) doğal ve kültürel kaynak değerlerinin turizm ve rekreasyon potansiyeli açısından değerlendirilmesi üzerine bir araştırma*, (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon
- Düzgüneş, E., Demirel, Ö., (2018). *Milli park planlamasında ziyaretçi yönetimi*, Lambert Academic Publishing, Isbn: 978-620-2-19691-8, 142 S.
- Erdönmez, C., (1997). *Bursa-Keles kırsal alanlarındaki toplumsal yapının çevre sorunları üzerine etkisi*, (Doktora Tezi), İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eryılmaz, A.Y., (1990). *Çevre korumasının cumhuriyet dönemi ormancılığımızdaki yeri*. İ.Ü Orman Fakültesi Dergisi, A40,2,123-131.
- Foresta, R.A., (2011). *America’s National Park and their keepers*. Resources For The Future Library Collection Forests, Lands, And Recreation, Volume 5. Rff Press Resources For The Future, New York, London. Forestry and Urban Greening, 4-3-4,93-103.
- Gorte, R.W., and Cody, B.A., (1995). *The forest service and bureau of land management: history and analysis of merger proposals*. Congressional Research Service Report For Report For Congress 95-117 ENR, Washington, DC: Committee for the National Institute for the Environment.
- Gül, A., (2000). *Peyzaj-insan ilişkisi, peyzaj mimarlığı*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi. Seri: A 1.97-114.
- Güleç, S., (1983). *Orman içi rekreasyon planlaması*. Karadeniz Üniversitesi Basımevi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Dergisi*, 6,2, Trabzon.
- İnal, S., (1949). *Tabiatı koruma karşısında biz ve ormancılığımız*. Orman Genel Müdürlüğü Yayını, Özel Sayı 84. Osmanbey Matbaası, İstanbul.
- Mac Kinnon, J., Mac Kinnon, K., Child, G., and Thorrell, J., (1986). *Managing protected areas in the Tropics*. *International Union for Conservation of Nature and Natural Resources and The United Nations Environment Programme*, Gland, Switzerland
- OGM, (2014). T.C. Orman Genel Müdürlüğü, Proje Sonuç Raporu Tabiat Parkı – Mesire Yeri (Orman İçi Dinlenme Yeri) Kavramları ve Tabiat Parkı Belirleme Kriterleri Üzerine Yeniden Yapılandırma Önerisi: Belgrat Ormanı Örneği, Proje Numarası: 10.8401/2013-2014, Marmara Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul.
- OGM, (2015). T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Erişim adresi: <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Yayinlar/T%C3%BCrkiye%20Orman20Varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2016-2017.pdf>, 15 Eylül 2015.
- Pehlivanoğlu, M., (1987). *Belgrad ormanının rekreasyon potansiyeli ve planlama ilkelerinin tespiti*, (Doktora Tezi), İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ramanpong, J., Yu, C. P., Chiang, P. N., & Tsai, M. J., (2020). Risk management in suburban forest recreation areas: a retrospective analysis of illness cases. *Urban Forestry & Urban Greening*, 126710.
- Ratcliffe, D.A., (2011). *A nature conservation review. volume 1: the selection of biological sites of national importance to nature conservation in Britain*, Cambridge University Press. Cambridge, London, New York, Melbourne

- The Uk Forestry Standard, 2017. The governments approach to sustainable forestry, Fourth Edition, Edinburgh. Erişim adresi: [https://www.forestry.gov.uk/pdf/FCFC001.pdf/\\$FILE/FCFC001.pdf](https://www.forestry.gov.uk/pdf/FCFC001.pdf/$FILE/FCFC001.pdf), 17 Temmuz 2017.
- Thomas, L., and Middleton, J., (2003). *Guidelines for management planning of protected areas*. World commission on protected areas (WCPA) Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 10, IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK. ix + 79pp. Series Editor: Adrian Phillips).
- UK Public General Acts, (1949). National Park and Access to the Countryside Act (Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası).
- UNEP-WCMC, (2018). *Protected area profile for Germany from the world database of protected areas*, october. Erişim adresi: www.protectedplanet.net.
- UNEP-WCMC, (2018). *Protected area profile for United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the world database of protected areas*, December. Erişim adresi: www.protectedplanet.net.
- URL-1, (2018). U.S. Forest Service. Erişim adresi: <https://www.fs.fed.us/recreation/> .14 Kasım 2018
- URL-2, (2018). U.S. Forest Service. Erişim adresi: https://www.fs.usda.gov/Internet/FSE_DOCUMENTS/stelprdb5346156.pdf.14 Kasım 2018.
- URL-3, (2018). Erişim adresi: <https://www.flickr.com/photos/forestservicenw/sets/72157662485451432/>, 15 Kasım 2018.
- URL-4, (2018). Erişim adresi: <https://www.flickr.com/photos/usfwsmtnp/sets/72157629666768844/with/7171363174/>, 15 Kasım 2018
- URL-5, (2018). Erişim adresi: <https://www.nps.gov/obed/planyourvisit/2017-photo-contestwinners.htm>, 06 Kasım 2018.
- URL-6, (2018). Erişim adresi: <https://www.flickr.com/photos/blmcalifornia/sets/72157653908108571/>.06 Kasım 2018.
- URL-7, (2021). Barnim Doğa Parkı. Erişim adresi: <https://www.barnim-naturpark.de/en/> 13.02.2021
- URL-8, (2018). Erişim adresi: <https://www.rivers.gov/national-system.php>, 06 Kasım 2018.
- URL-9, (2018). Erişim adresi: <https://www.blm.gov/programs/national-conservation-lands/about/maps-data-and-resources>, 06 Kasım 2018.
- URL-10, (2018). Erişim adresi: https://www.blm.gov/sites/blm.gov/files/NLCS%20Summary%20Table_Q1_2019.pdf, 06 Kasım 2018.
- URL-11, (2021). Peak Bölgesi Milli Parkı. Erişim adresi: <https://www.peakdistrict.gov.uk/visiting> 13.02.2021.
- URL-12, (2018). Erişim adresi: https://de.wikipedia.org/wiki/Naturschutz#cite_note-17, 06 Kasım 2018.
- URL-13, (2018). Erişim adresi: <https://www.eh-resources.org/origins-nature-conservation-in-britain/>. 12 Aralık 2018.
- URL-14, (2018). Erişim adresi: <http://jncc.defra.gov.uk/page-1527>, 13 Aralık 2018.
- URL-15, (2018). Erişim adresi: <http://publications.naturalengland.org.uk/category/10001>, 13 Aralık 2018.
- URL-16, (2018). Erişim adresi: https://web.archive.org/web/20080228002224/http://www.exmoor-nationalpark.gov.uk/filex_01.pdf, 18 Aralık 2018.
- URL-17, (2018). Bedgebury Ulusal Çam Alanı ve Ormanı, Erişim adresi: <https://www.forestryengland.uk/bedgebury>, 18 Aralık 2018.
- URL-18, (2018). Bellever Ormanı, Erişim adresi: <https://www.forestryengland.uk/bellever-forest>, 18 Aralık 2018.
- URL-19, (2018). Erişim adresi: <https://historicengland.org.uk/listing/what-is-designation/local-conservation-areas/>.13 Aralık 2018.

Seyhan, S. & Demirel, Ö. (2021). Protected Area Policies and Planning and Legal Status and Legislation of Forest Recreation Areas in the Examples of Germany and England. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 4 (1): 82-98

Velioğlu, N., (2008). Orman sınırları dışına çıkarma işleminin tanımı ve tarihsel gelişimi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakóltesi Dergisi*. Seri: B 58,2, 0535-8418.

Waldbericht der Bundesregierung, (2017). Waldbericht der Bundesregierung Kurzfassung, Bundesminis terium für Erharung und Landwirtschaft (Federal Eđitim ve Tarım Bakanlığı). Erişim

adresi:https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/Broschueren/Waldbericht2017Langfassung.pdf?__blob=publicationFile, 27 Eylöl 2017.

Yeşil, M., (2016). Doğa koruma yaklaşımlarındaki değişimlerin dölnyada ve Türkiye'deki tarihsel süreci. *Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4/10, 867-876.

Yücel, M., ve Babuş D., (2005). Doğa korumanın tarihçesi ve Türkiye'deki gelişmeler. *Dođu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Doa Dergisi (Journal Of Doa)*, 11, 151-175.